

Obljetnice u 2011. i 2012. godini

TEREZIJA HORVAT

Obljetnice u 2011. godini

- 1351.** Ban Stjepan potvrdio povlastice slobodnog i kraljevskog grada Križevca iz 1252. godine.
- 1431.** Čazmanski Kaptol uvodi plemiće grada Velikog Kalnika u posjede koje im je darovao kralj Žigmund.
- 1481.** Veliki ili Opći sud kralja Matije Korvina u Zagrebu osudio je 69 plemića iz Križevačke županije zbog nasilja. Smrtne presude zamijenjene su novčanim kaznama.
- 1501.** Napravljen Popis župa Zagrebačke biskupije. U Popisu se nalazi niz podataka o župama iz križevačkog kraja.
- 1511.** U Križevcima zasjedao jedan od Sabora za Slavoniju.
- 1611.** Isusovci preuzeli Glogovnicu i ondje obavljali misionarsku djelatnost.
- 1661.** Leopold I. donio odredbu o ujedinjenju Gornjeg i Donjeg grada Križevca koja nije odmah provedena.
- 1741.** Rođen Jozafat Bastašić, biskup Grkokatoličke biskupije u Križevcima od 1787. do smrti 1793. godine. Od cara Leopolda II. isposlovaio je da se sjedište Biskupije prenese iz Gornjeg Tkalca u Križevce.
- 1751.** Donesena konačna odluka o ujedinjenju Gornjeg i Donjeg grada Križevca, a 10. ožujka 1752. je i provedena.
- 1751.** Obnovljena kapela Sv. Florijana, zavjetna kapela podignuta nakon požara 1735. godine.
- 1791.** Iz prostora bivšeg franjevačkog samostana i crkve iseljena ljekarna i vojna bolnica, zgrade se adaptiraju za potrebe Grkokatoličke biskupije. (U samostanskom vrtu za austrijsko-turskih ratova od 1786. do 1791. godine bila uređena vojna bolnica).
- 1791.** Sjedište Grkokatoličke biskupije iz Tkalca preseljeno u križevački franjevački samostan koji je nakon ukinuća njihova reda 1782. godine ostao prazan.
- 1801.** Grkokatolički biskup trajno se nastanio u Križevcima.
- 1801.** U Križevcima umro Martin Sabolović, matematičar i pjesnik. Doktorirao filozofiju i teologiju, pisao šaljive pjesmice (Carmen macarinicum in Crisienses i dr.).
- 1821.** U Križevcima rođen Alberto Ognjan pl. Štriga, operni pjevač. Jedan je od najoriginalnijih Hrvata 19. st. i jedan od najvatrenijih i najžilavijih narodnih buditelja.
- 1871.** U Križevcima rođen Vilko Schwartz, kulturni djelatnik. Vlasnik, odgovorni urednik i izdavač novina u Križevcima. (»Križevčanin« 1906. i »Križevački tjednik« 1928. godine). Vlasnik tiskare u Križevcima koju je kupio od G. Neuberga.
- 1881.** U Križevcima umro Đuro Smičiklas, biskup Grkokatoličke biskupije u Križevcima. Napisao povijest Grkokatoličke biskupije. Pomogao osnivanje Sveučilišta u Zagrebu.
- 1881.** U Bjelovaru rođen Juraj Šušnjak, pedagog. U Križevcima direktor Gimnazije od 1920. do 1922. i Učiteljske škole od 1922. do 1925. godine. Bavio se i novinarstvom.
- 1881.** U Brodu na Kupi rođen Ante Cividini, pedagog i pisac, doktor filozofije. Profesor metodike u Učiteljskoj školi u Križevcima. Pisao pjesme i stručne knjige o obrazovanju učitelja.
- 1891.** U Gučoj Gori (Travnik) rođen Ante Neimarević, književnik i pedagog. U Križevcima profesor u Učiteljskoj školi od 1925. do 1929. i Gimnaziji od 1929. do 1932. godine. Većinu napisanih knjiga objavio njegov sin Dražen, između ostalog novele i feljtone

- o Križevcima. Napisao i romanesknu ratnu trilogiju: »1914.«, »Fronta«, »U pozadini«.
- 1891.** U Križevcima rođen Milan Grloci, novinar i profesor u križevačkim srednjim školama. Autor crtica u stihovima Stari varoš križevački.
- 1891.** Rođen Slavko Kolar, književnik. U Križevcima boravio od 1911. do 1913. godine. Diplomirao na Višem gospodarskom učilištu. Radio kao agronom, ali proslavio se kao književnik i pisac humorističnih i satiričnih djela.
- 1901.** U Križevcima umro Dragutin Grdenić, političar. Diplomirao na Politehnici u Beču. Radio kao samostalni inženjer u Križevcima. Gradski načelnik od 1886. do 1888. godine, narodni zastupnik u Saboru, nepomirljivi protivnik bana Khuena Hedervarya. Zahtijevao službenu upotrebu hrvatskog jezika i ukidanje represalija nad omladinom koja je u Zagrebu spalila mađarsku zastavu. Jedna ulica u Križevcima nosi njegovo ime.
- 1901.** Po nacrtima gradskog inženjera Vinka Hlavinke dovršena nova pučka škola u Gornjem gradu (danas Osnovna škola Ljudevita Modeca).
- 1901.** U Križevcima rođen Branimir Detoni, novinar i publicist. Urednik Križevačkog tjednika od 1928. do 1930. godine, direktor Ciglane od 1945. do 1947. godine. Novinar Vjesnika, član Društva novinara Hrvatske od 1947. godine. Osnivač Kazališnog kluba u Križevcima (1921-1931.) i Križevačkog kvarteta 1930. godine.
- 1931.** U Zagrebu umro književnik Milutin Cihlar Nehajev. Poslije studija kemije u Beču radio na Gospodarskom učilištu u Križevcima. Poznat kao novinar, književni i kazališni kritičar, esejist.
- 1931.** U Novom Vinodolskom umro Gustav Peksinder (Pexinder) Srića, kemičar. U Križevcima profesor kemije i tehnologije od 1879. godine. Ravnatelj Gospodarskog učilišta od 1890. do 1898. godine. Pisao stručne knjige iz kemije.
- 1931.** U Križevcima umro Franjo Novak, pučki prosvjetitelj, svećenik. Predavač vjeronauka i ravnatelj osnovne škole. Jedan od začetnika i vođa Glogovničke bune. Narodni zastupnik Križevaca. Pisao o Križevcima i opisao povijest Glogovničke bune.
- 1931.** U Zagrebu umro Milan Njemčić, veterinar. Diplomirao veterinu u Beču 1884. godine. Od 1901. godine veterinar u Križevcima. Začetnik modernog stočarstva u Hrvatskoj. Jedan od osnivača marvogojskih udruga u Sv. Ivanu Žabnu i Križevcima. Urednik »Veterinarskog vjesnika«.
- 1941.** U Zagrebu umro Karlo Häusler, pjesnik i esejist. Završio Filozofski fakultet u Beču, Pravni u Zagrebu, odvjetnik u Križevcima. Član pjesničkog kružoka oko A. G. Matoša, suradnik almanaha »Grič«. Zbirku pjesama »Pjesme« objavio u Križevcima 1922. godine, a »Uspomene na A. G. Matoša« u Zagrebu 1941. godine.
- 1951.** U Križevcima umro Dragutin Grdenić, pisac, profesor francuskog jezika i prevoditelj. Bio ravnatelj Učiteljske škole u Križevcima od 1921. do 1926. godine. Objavio nekoliko radova o Križevcima.
- 1981.** U Zagrebu umro Marijan Detoni, slikar, grafičar, akademik. U Križevcima završio Učiteljsku školu 1924. godine, a Akademiju likovne umjetnosti u Zagrebu. Prvu samostalnu izložbu imao u Križevcima 1930. godine. Autor je niza poznatih slika, između ostalog »Sajam u Križevcima«, »Potočka ulica« i druge. Član JAZU-a, danas HAZU-a od 1963. godine.

Obljetnice u 2012. godini

- 1242.** Provala Tatara na Kalnik. Filip, sin Matije, iz stare plemićke obitelji Bebek, podrijetlom iz Slovačke, kao kalnički kaštelan branio ga od Tatara. Za zasluge od Bele IV. dobio Varaždinske Toplice i više drugih posjeda na Kalniku.

- 1242.** Ožegovići-Barlabaševački, kalnički plemići od 1242. te baruni od polovine 19. stoljeća, među najznačajnijima u križevačkom kraju. I kasnije iz te obitelji potječu istaknute osobe koje su utjecale na razvoj povijesne i kulturne baštine križevačkog kraja, ali i Hrvatske. Imali posjede oko Križevca.
- 1252.** Križevci dobili povlastice slobodnog kraljevskog grada. U originalnoj ispravi kojom kralj Bela IV. potvrđuje slobostine gradu Križevcima podijeljene od bana Stjepana 24. travnja 1252. piše: »Mi, Stjepan, ban čitave Slavonije, obznanjujemo svima koji će vidjeti ovu ispravu da smo na korist i čast gospodina kralja proglasili i uspostavili novi kraljevski grad u Križevcima davši ljudima koji u njemu stanuju iste slobostine koje uživaju građani Griča i Novog grada Zagreba (biskupski Zagreb)«. Slobostine su podijeljene Gornjem gradu Križevcima.
- 1502.** Na Kalniku ili u Križevcima rođen Gašpar Alapić (Allpić, Allapich) Velikokalnički. Branio Siget s Nikolom Zrinskim 1566. godine. Gušio seljačku bunu Matije Gupca 1573. u borbama kod Mokrica, Kerestince i Stubičkih Toplica. Bio ban Hrvatske i Slavonije od 1575. do 1578. godine.
- 1522.** Dolazak habsburških postrojbi u Hrvatsku i Križevce te osnivanje Križevačke kapetanije.
- 1672.** Antunu i Ivanu Funtek dodijeljeno plemstvo. Antun od Petra Zrinskog dobio Priekraj, a od 1841. spominju se u Vukovcu i Barlabaševcu.
- 1752.** Odlukom carice i hrvatske kraljice Marije Terezije 10. ožujka provedeno je ujedinjenje Gornjeg grada Križevca i Donjeg grada Križevca u jedan grad pod nazivom Križevci.
- 1792.** Tomi Bubanoviću dodijeljeno plemstvo. Iz ove porodice potekao Dimitrije Bubanović (umro u Križevcima 1862. godine). Bio počasni notar Križevačkog magistrata i tajnik Križevačke županije.
- 1792.** U Erdovcu rođen Žigmund (Sigismund) Fodroci. Pripadnik plemićke obitelji Fodroczy, podrijetlom iz Erdelja (plemstvo od 1520. godine). Nakon prodora Turaka stekli posjede u Križevačkoj županiji. Žigmund završio pravo u Zagrebu i Pešti. Bavio se povijesnom znanošću, djela iz povijesti pisao na latinskom jeziku.
- 1852.** U Križevcima rođen Gustav Neuberg, vlasnik tiskare u Križevcima. Tiskao velik broj knjiga i novina, npr. »Književni glasnik« 1906. godine.
- 1852.** U Križevcima rođen Milan Grlović, književnik, novinar i publicist. Pokretač i urednik brojnih listova i časopisa. Pisao novele pjesme i putopise. Bavio se prevodilaštvom, književnom, kazališnom i glazbenom kritikom. Napisao roman »Prometej« (1877.), »Autobografiju« (1914.), pripremio »Album zaslužnih Hrvata XIX. st.« (1898-1900.). Osnivač i prvi predsjednik Hrvatskog novinarskog društva 1910. godine, zaslužan za osnivanje Društva hrvatskih književnika.
- 1852.** U Križevcima umro Petar Stijić, doktor crkvenog prava, pisac. Sahranjen u Grkokatoličkoj katedrali u Križevcima. Obavljao kaničku i druge dužnosti u Grkokatoličkoj biskupiji.
- 1862.** U Križevcima rođen Krunoslav Heruc, političar i novinar. U ruskom tisku izvještavao o prilikama u Austro-Ugarskoj Monarhiji i Hrvatskoj. Osnovao Rusko-hrvatsko društvo »Križanić« 1915. godine. Bio protivnik ujedinjenja Jugoslavije.
- 1862.** U Križevcima rođen Josip Kiepach, vlastelin i mecena. Diplomirao na Gospodarskom učilištu u Križevcima 1882. godine. Bio narodni zastupnik, pomagao najveća imena hrvatske kulture toga doba.
- 1872.** U Križevcima rođena Jelka Struppi Wolkenberg, akademska slikarica. Slikarstvo studirala u Münchenu i Beču. Slikala mrtvu prirodu, portrete, krajolike Zagreba i okolice, narodne nošnje. Autorica više samostalnih izložbi u Zagrebu.

- 1872.** Rođen Dragutin Renarić, slikar i grafičar. Bio učitelj u Križevcima, likovni pedagog u Vukovaru i Osijeku. Posljednje godine proveo u Križevcima. Stvarao uljem, akvarelom i bakropisom. Slikao motive gradova u kojima je živio i radio.
- 1872.** U Budimpešti rođen Ferdo Kern, veterinar i prvi hrvatski bakteriolog. Diplomirao na Veterinarskoj akademiji u Beču 1890., a doktorirao 1905. godine (prvi u Hrvatskoj). Osnivač Znanstvenog zavoda za bakteriologiju u Križevcima 1901. godine (danas Veterinarski zavod). Objavio velik broj stručnih i znanstvenih radova.
- 1882.** U Gornjoj Rijeci rođen Feliks (Srećko) Florschütz, arhitekt i graditelj. Izveo radove na Ugaonoj zgradi u Gornjoj Rijeci, Zadržnom domu u Visokom, a 1939. godine projektirao i izveo obnovu spaljenog sela Kolarca nedaleko od Križevaca.
- 1882.** U Križevcima rođen Dragutin Grdenić, pisac i prevoditelj. Studirao francuski jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, doktorirao u Beču. Predavao francuski jezik u Kastvu, Zagrebu i Križevcima. U Križevcima bio ravnatelj Učiteljske škole (1921-1926.) i Gimnazije (1928.). Pisao udžbenike, studije o književnosti, bio suradnik JAZU-a (danas HAZU-a). Objavio je nekoliko radova o prošlosti Križevaca.
- 1892.** Julije Drohobeczky postao biskupom Grkokatoličke biskupije u Križevcima. Tu dužnost obnašao je do 1920. godine. Zaslužan za obnovu Grkokatoličke katedrale pod vodstvom poznatog arhitekta Hermana Bollea.
- 1893.** U Križevcima rođena Marta Pospišil Griff, operna pjevačica. Školovala se u Zagrebu i Beču. Istaknula se kao koncertna i oratorijska pjevačica.
- 1902.** U Zagrebu umro Đuro Kuten, istaknuti likovni pedagog. Školovao se u Vrbovcu, Križevcima i Zagrebu. Prvi učitelj likovne kulture u Hrvatskoj, perom utirao put likovnoj kulturi u osnovnoj školi. Poznato je njegovo djelo »Metodika prostornog risanja«.
- 1912.** Antunu Cuvaju, znamenitom pedagogu i piscu dodijeljeno hrvatsko-ugarsko plemstvo s pridjevkom Carevdarski. Diplomirao 1872. godine na Gospodarskom učilištu u Križevcima. Osnivač i predsjednik Hrvatskog školskog muzeja u Zagrebu i predsjednik Hrvatskog pedagoškog zbora. Pisao udžbenike. Najznačajnije djelo »Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije I-IV« (1910-1913.).
- 1932.** U Križevcima umro Milan Neugebauer. Od 1921. godine bio vlasnik tiskare u Križevcima.
- 1942.** U Zagrebu umrla Križevčanka Nina Vavra, poznata glumica, spisateljica i prevoditeljica. Bogatu biografiju o prvakinji hrvatskog glumišta napisao profesor Ivan Peklić pod naslovom »Križevačka tragedkinja Nina Vavra u hramu hrvatske Talije«.
- 1942.** U Križevcima umro Dragutin Weisz, liječnik i dobrotvor. U Križevcima radio više od pedeset godina. Besplatno liječio siromašne.
- 1952.** U Zagrebu umrla Iskra Štefa Kršnjavi, druga žena Izidora Kršnjavija. Književnost završila u Parizu i Bernu. Prevoditeljica. Objavljivala pripovijetke, pjesme, humoreske pod pseudonimima Iva Rod i sestra Izidora.
- 1972.** U Križevcima umro Milan Grloci, pjesnik, novinar i profesor križevačkih srednjih škola. Autor crtica u stihovima »Stari varoš križevački«. Pisao poeziju za djecu.
- 2002.** Umro akademik Andre Mohorovičić (rođen u Križevcima 1913. godine). Bio istaknuti teoretičar arhitekture i povjesničar umjetnosti, redoviti član HAZU-a. Posebno istraživao povijesni razvoj arhitekture na području Hrvatske. Autor više od 100 znanstvenih radova i 250 rasprava i stručnih prikaza. Značajnu pozornost posvetio kulturnoj baštini Križevaca. Postao počasni građanin Križevaca.